

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ ДІЄВОЇ СТРАТЕГІЇ ЗАХИСТУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ В УМОВАХ ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ: ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНІ ПАРАДИГМИ

THEORETICAL AND METHODOLOGICAL BASIS OF FORMING AN EFFECTIVE STRATEGY FOR PROTECTION OF THE NATIONAL ECONOMY IN THE CONDITIONS OF DIGITAL TRANSFORMATION: EUROPEAN INTEGRATION PARADIGMS

У статті проаналізовано основи формування дієвої стратегії захисту національної економіки в умовах цифрової трансформації крізь призму євроінтеграційних процесів сучасності. Зокрема, проаналізовано постулати теоретичних концепцій наукових досліджень як вітчизняних, так і закордонних вчених, що обумовлює актуальність та доцільність відповідного наукового дослідження. Проаналізовано роль та значення регламенту Європейського Союзу щодо захисту персональних даних та забезпечення високого рівня кібербезпеки держави та захисту персональних даних, проведено комплексну оцінку доцільності та важливості розвитку цифрової економіки в Україні у компліації з європейською інтеграцією, що визначає формування сучасних стратегічних перспектив національної економіки. Ідеологічні постулати відтворення теоретико-методологічних основ формування дієвої стратегії захисту національної економіки, в умовах цифрової трансформації, є дієвим інструментарієм забезпечення рушійних стратегічних перетворень на макроекономічному рівні, зумовлюючи новатику спектру стратегічних рішень рівня державного менеджменту.

Ключові слова: стратегія, захист економіки, національна безпека, цифрова трансформація, євроінтеграція.

The article analyzes the foundations of the formation of an effective strategy for protecting the national economy in the context of digital transformation through the prism of modern European integration processes. In particular, the postulates of theoretical concepts of scientific research by both domestic and foreign scientists are analyzed, which determines the relevance and appropriateness of the corresponding scientific research. In today's world, where digital technologies are developing at an incredible speed, and globalization is becoming the main driving force of economic change, the economic systems of the world's countries are faced with the need to adapt their business processes to new, often unpredictable challenges. These challenges cover a wide range of aspects: from entering new markets and competing with international players to changing consumer behavior, which is increasingly oriented towards online services and personalized experiences. To ensure stability and competitiveness in such conditions, it is necessary not only to react to changes, but also to actively shape the future. In this context, strategic management plays a key role, because its main goal is to integrate innovative approaches, in particular digital technologies, into all aspects of the enterprise's activities. This is not just the introduction of new software products, but also a fundamental reorientation of the company's business model, processes and culture. Thus, strategic management, integrated with digital technologies, becomes the key to success in today's competitive business environment. The role and significance of the European Union regulation on the protection of personal data and ensuring a high level of state cybersecurity and personal data protection are analyzed, a comprehensive assessment of the feasibility and importance of the development of the digital economy in Ukraine in combination with European integration, which determines the formation of modern strategic prospects for the national economy. The ideological postulates of reproducing the theoretical and methodological foundations of forming an effective strategy for protecting the national economy, in the context of digital transformation, are an effective tool for ensuring driving strategic transformations at the macroeconomic level, determining the innovation of the spectrum of strategic decisions at the state management level.

Key words: strategy, economic protection, national security, digital transformation, European integration.

УДК 351:338.2/365

DOI: <https://doi.org/10.32782/dees.19-17>

Фісуненко Н.О.¹

доцент кафедри девелопменту
нерухомості, фінансів,
обліку та маркетингу,
Навчально-науковий інститут
«Придніпровська державна академія
будівництва та архітектури»
Український державний університет
науки і технологій

Fisunen Nadiya

Educational and Scientific Institute
«Prydniprovsk State Academy
of Construction and Architecture»
Ukrainian State University
of Science and Technology

Постановка проблеми. У сучасному світі, де цифрові технології розвиваються з приголомшливою швидкістю, а глобалізація стає основною рушійною силою економічних змін, економічні системи держав світу опинилися перед необхідністю адаптації своїх бізнес-процесів до нових, часто непередбачуваних викликів. Ці виклики охоплюють широкий спектр аспектів: від виходу на нові ринки та конкуренції з міжнародними гравцями до зміни поведінки споживачів, що все більше орієнтуються на онлайн-послуги та персоналізований

досвід. Для забезпечення стабільності та конкурентоспроможності в таких умовах необхідно не просто реагувати на зміни, а й активно формувати майбутнє. У цьому контексті стратегічне управління відіграє ключову роль, адже його основною метою є інтеграція інноваційних підходів, зокрема цифрових технологій, у всі аспекти діяльності підприємства. Це не просто впровадження нових програмних продуктів, а й фундаментальна переорієнтація бізнес-моделі, процесів та культури компанії. Таким чином, стратегічне управління,

¹ ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3985-7813>

інтегроване з цифровими технологіями, стає ключем до успіху в сучасному конкурентному бізнес-середовищі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Дослідження проблематики основ формування дієвої стратегії захисту національної економіки в умовах цифрової трансформації, що обумовлено євроінтеграційними процесами, висвітлено у наукових роботах багатьох як вітчизняних, так і закордонних вчених. Відтак, наприклад, у роботах Матвієнко-Біляєвої Г.Л. розкрито постулати відтворення сучасних тенденцій розвитку цифрової економіки, як господарської системи [1].

Пуцентейло П.Р., Гуменюк О.О., Чмерук Г.Г., Олійник Д.І., Шаповал Н.О., Федосеєнко М.Г., Грибановський О.В., Терещенко О.О. аналізують цифрову економіку, як новітній вектор реконструкції традиційної економіки [2-3; 9-10].

Касяненко І.А., Грінько І.М. висвітлюють проблематику реалізації стратегії розвитку цифровізації економіки України в умовах Індустрії 4.0 крізь призму міжнародного досвіду країн ЄС [4].

Краус К.М., Краус Н.М., Штепа О.В. висвітлюють Індустрію Х.0 і індустрію 4.0 в умовах цифрової трансформації та інноваційної стратегії розвитку національної економіки [5].

Полувер К., Реткліф К., Мартінілло Б., Боно Дж., Стейнберг Ф., Бошен К., Врзару А. досліджують концептуальні засади євроінтеграційних процесів в Україні в контексті трансформаційних перетворень [6-8].

Проте, дослідження методологічних основ формування дієвої стратегії захисту національної економіки, в умовах цифрових трансформаційних процесів, є актуальним дотепер, що зумовило вибір тематики означеного наукового дослідження.

Постановка завдання. Мета статті полягає у відтворенні методологічних основ формування дієвої стратегії захисту національної економіки в умовах цифрових трансформаційних процесів.

Виклад основного матеріалу дослідження.

Стратегія захисту економіки України визначає характер трансформаційних перетворень економічної системи держави з метою забезпечення сталого економічного розвитку у довгостроковій перспективі, особливо в умовах глобальної нестабільності та геополітичних викликів. Вона є ключовим документом, що окреслює пріоритети та механізми підтримки економічної безпеки країни, враховуючи її вразливість до зовнішніх шоків та внутрішніх структурних проблем.

В умовах трансформаційних зрушень сьогодення, коли світ переживає четверту промислову революцію, економіка України потребує не просто модернізації, а глибокого інноваційного забезпечення. Це означає не лише впровадження нових технологій, але й переосмислення бізнес-моделей,

стимулювання науково-дослідних розробок та підтримку підприємницької діяльності, яка орієнтована на створення доданої вартості. Комплексні всеохоплюючі перетворення повинні охоплювати всі ключові сектори економіки, включаючи промисловість, сільське господарство, енергетику, транспорт та фінансовий сектор. Наприклад, у промисловості це може бути перехід до високотехнологічного виробництва, автоматизація процесів, впровадження принципів «зеленої» економіки та розвиток кластерів. У сільському господарстві – впровадження сучасних агротехнологій, точного землеробства, розвиток органічного виробництва та підтримка малих фермерських господарств. Особливу увагу необхідно приділити впливу цифровізації на економіку. Цифрові технології відкривають нові можливості для підвищення продуктивності, зниження витрат, покращення якості товарів та послуг, а також для створення нових робочих місць.

На сьогоднішній день важливо забезпечити широке впровадження цифрових рішень у всіх сферах економіки, розвивати цифрову інфраструктуру, підтримувати розвиток ІТ-сектору та забезпечити цифрову грамотність населення. Наприклад, впровадження електронного урядування, електронної комерції, електронних платежів та використання великих даних для аналізу ринків та прийняття виважених управлінських рішень. Для успішної реалізації стратегії захисту економіки України необхідно формування сприятливих умов забезпечення залучення додаткового інвестиційного капіталу. Це вимагає покращення інвестиційного клімату, захисту прав інвесторів, зниження адміністративних бар'єрів, забезпечення прозорості та передбачуваності регуляторної політики. Важливо також активно залучати іноземні інвестиції у перспективні галузі економіки, такі як відновлювальна енергетика, ІТ-сектор, переробна промисловість та інфраструктура.

Реалізація проектів та програм державного рівня у сфері захисту економічної системи повинна здійснюватися на основі чіткого планування, координації та контролю. Важливо враховувати досвід розвинених держав світу, які успішно реалізували стратегії захисту своїх економік, наприклад, Німеччини з її моделлю соціального ринку, Японії з її акцентом на технологічні інновації, або Південної Кореї з її стратегією експортно-орієнтованого розвитку. Необхідно адаптувати цей досвід до умов України, враховуючи її специфіку та потенціал. Зокрема, варто вивчити досвід країн, які успішно інтегрувалися в глобальні ланцюги постачання та створили конкурентоспроможну економіку. Загалом, стратегія захисту економіки України має стати фундаментом для побудови стійкої, конкурентоспроможної та інноваційної економіки, здатної протистояти зовнішнім викликам

та забезпечити сталий економічний розвиток країни у довгостроковій перспективі.

Втім, за словами Краус К.М.: «Враховуючи багатогранність процесу формування методологічних основ стратегії захисту української економіки в цифрову епоху, необхідним є впровадження прогресивного підходу для визначення ефективності механізмів державного рівня, спрямованих на протидію загрозам зовнішнього економічного середовища» [5]. Зважаючи на світові стандарти розвинених країн та необхідність всебічного аналізу даного питання, створення спеціалізованого експертного підходу, для оцінки ефективності реакції на загрози економічного середовища, є найбільш доцільним рішенням.

Розвиток цифрової економіки в Україні доцільно поєднати з європейською інтеграцією, оскільки це відкриває широкі можливості для отримання знань, технологій, інвестицій та досвіду, необхідних для успішного переходу до сучасної, конкурентоспроможної економіки. Рухаючись на шляху європейської інтеграції, Україна повинна не лише прагнути до досягнення певних політичних цілей, але й активно інтегруватися в європейський цифровий простір, що передбачає узгодження стратегій та практик. Україна повинна дотримуватися загальних цілей, завдань, індикаторів і напрямів розвитку цифрової економіки, встановлених у ЄС. Наприклад, цифрова стратегія ЄС «Цифрова декада 2030» визначає амбітні цілі щодо досягнення лідерства в цифрових технологіях, забезпечення широкого доступу до цифрових навичок, розвитку штучного інтелекту, кібербезпеки та інших ключових сфер. Україна може адаптувати ці цілі до своїх умов, враховуючи національні особливості та пріоритети, але зберігаючи загальний вектор розвитку. До завдань, які варто враховувати, належать розвиток цифрової інфраструктури, підтримка інновацій, забезпечення кібербезпеки, розвиток електронного урядування та цифрової грамотності населення.

Гармонізація законодавства є критично важливим аспектом європейської інтеграції в сфері цифрової економіки. Це передбачає приведення українського законодавства у відповідність до директив та регламентів ЄС, що регулюють електронну комерцію, захист даних, авторське право, кібербезпеку та інші важливі сфери. Наприклад, впровадження GDPR (General Data Protection Regulation) – регламенту ЄС щодо захисту персональних даних – є важливим кроком для забезпечення довіри споживачів та залучення іноземних інвестицій. Адаптація законодавства також включає в себе визнання та підтримку європейських стандартів у сфері цифрових технологій.

Адаптація стандартів, зокрема технічних та інформаційних, дозволить українським підприємствам безперешкодно інтегруватися в європейські

ланцюги постачання, брати участь у європейських проєктах та отримувати доступ до європейських ринків. Це стосується, наприклад, стандартів кібербезпеки, стандартів обміну даними, стандартів електронного документообігу. Долучатися до політики об'єднання означає активну участь у європейських програмах та ініціативах, спрямованих на розвиток цифрової економіки. Це може включати участь у програмах фінансування, обмін досвідом з європейськими партнерами, спільні дослідження та розробки, а також участь у європейських форумах та конференціях. Наприклад, програма «Цифрова Європа» ЄС пропонує фінансування для проєктів у сфері штучного інтелекту, хмарних обчислень, кібербезпеки та інших ключових технологій. Активна участь у таких програмах дозволить Україні отримати доступ до фінансування, знань та досвіду, необхідних для розвитку цифрової економіки. Крім того, важливо налагоджувати двосторонні та багатосторонні співпраці з європейськими країнами та організаціями для обміну досвідом та найкращими практиками.

Висновки. Таким чином, проведене дослідження підтверджує нагальну необхідність інтеграції цифрових технологій у стратегію розвитку економічної безпеки держави. Це не просто бажаний, а критично важливий крок для адаптації до стрімко змінюваних умов сучасного цифрового середовища та забезпечення довгострокової конкурентоспроможності на ринку. У контексті глобалізації та зростаючої цифрової трансформації, економічні системи держав світу стикаються з новими викликами, такими як кіберзагрози, шахрайство, недобросовісна конкуренція, а також зміна поведінки споживачів та вимог до продукції та послуг.

Традиційні методи захисту економічної безпеки, які базувалися на фінансовому та матеріальному контролі, вже недостатньо ефективні для вирішення цих нових проблем. Цифрові технології, такі як хмарні обчислення, штучний інтелект, блокчейн, Інтернет речей та великі дані, надають потужні інструменти для проактивного виявлення, запобігання та реагування на загрози, а також для оптимізації бізнес-процесів та підвищення ефективності діяльності. Наприклад, використання систем кібербезпеки на основі штучного інтелекту дозволяє автоматично виявляти та блокувати підозрілу активність у мережі, запобігаючи витоку конфіденційної інформації. Аналіз великих даних може допомогти виявити шахрайські схеми та недобросовісну конкуренцію, а використання блокчейн-технологій забезпечує прозорість та безпеку транзакцій. Впровадження цифрових технологій у стратегію економічної безпеки вимагає комплексного підходу, який включає в себе не лише технологічні рішення, але й організаційні зміни, навчання персоналу та розробку відповідних політик та процедур.

Успішна інтеграція цифрових технологій у стратегію економічної безпеки дозволить економічним системам держав світу не лише захистити свої активи та репутацію, але й отримати конкурентні переваги, підвищити ефективність діяльності та забезпечити стабільний розвиток у довгостроковій перспективі.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Матвієнко-Біляєва Г.Л. Тенденції розвитку цифрової економіки як господарської системи. *Економічний простір*. 2022. № 181. С. 115-119. DOI: <https://doi.org/10.32782/2224-6282/181-20> (дата звернення: 15.06.2025).
2. Пуцентейло П.Р., Гуменюк О.О. Цифрова економіка як новітній вектор реконструкції традиційної економіки. *Інноваційна економіка*. 2018. № 5-6. С. 131-143. URL: <http://inneco.org/index.php/innecoua/article/view/305/367> (дата звернення: 14.03.2025).
3. Чмерук Г.Г. Цифрова економіка як окремий сектор Національної економіки держави. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2019. № 27(2). С. 92-97. DOI: <https://doi.org/10.32782/2413-9971/2019-27-38> (дата звернення: 11.06.2025).
4. Касяненко І.А., Грінько І.М. Реалізація стратегії розвитку цифровізації економіки України в умовах Індустрії 4.0: міжнародний досвід країн ЄС. *Економічний вісник НТУУ Київський політехнічний інститут*. 2022. № 21. С. 24-33. DOI: <https://doi.org/10.20535/2307-5651.21.2022.254838> (дата звернення: 15.06.2025).
5. Краус К.М., Краус Н.М., Штепа О.В. Індустрія X.0 і індустрія 4.0 в умовах цифрової трансформації та інноваційної стратегії розвитку національної економіки. *Ефективна економіка*. 2021. № 1. DOI: <https://doi.org/10.32702/2307-2105-2021.5.91> (дата звернення: 15.06.2025).
6. Polluveer K., Ratcliff C., Martinello B., De Bono J. Digital agenda for Europe. Fact Sheets on the European Union, 2023. URL: <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/en/sheet/64/digital-agenda-foreurope> (дата звернення: 11.06.2025).
7. Steinberg F. The Next Steps in EU Economic Integration. Center for Strategic & International Studies, 2023. URL: <https://www.csis.org/analysis/next-steps-eu-economic-integration> (дата звернення: 10.05.2025).
8. Vocean C.G., Vrzar A.A. EU countries' digital transformation, economic performance, and sustainability analysis. *Humanit Soc Sci Commun*. 2023. Vol. 10. Article 875. DOI: <https://doi.org/10.1057/s41599-023-02415-1> (дата звернення: 10.05.2025).
9. Шаповал Н., Федосєєнко М., Грибановський О., Терещенко О. Policy Paper: Пovoєнне відновлення України. Нові ринки та цифрові рішення. KSE Institute, GIZ GmbH, 2022. URL: <https://kse.ua/wp-content/uploads/2022/09/Digital-instruments-in-Ukrainian-recovery.pdf> (дата звернення: 15.06.2025).
10. Олійник Д.І. Щодо вимірювання процесів цифровізації в контексті цілей економічного відновлення. Національний інститут стратегічних досліджень, 2021. URL: <https://niss.gov.ua/sites/default/files/2021-08/tsyfrovizatsiya1.pdf> (дата звернення: 11.05.2025).

REFERENCES:

1. Matvijenko-Biljajeva G.L. (2022). Tendencii rozvytku cyfrovoy ekonomiky jak gospodarskoi systemy [Trends in the development of the digital economy as an economic system]. *Ekonomichnyy prostir*, no. 181, pp. 115-119. DOI: <https://doi.org/10.32782/2224-6282/181-20> (accessed: June 15, 2025).
2. Pucentejlo P.R., Gumenjuk O.O. (2018). Cyfrova ekonomika jak novitnij vektor rekonstrukcii tradycijnoi ekonomiky [Digital economy as a new vector of reconstruction of the traditional economy]. *Innovacijna ekonomika*, no. 5-6, pp. 131-143. Available at: <http://inneco.org/index.php/innecoua/article/view/305/367> (accessed: March 14, 2025).
3. Chmeruk G. G. (2019). Cyfrova ekonomika jak okremyj sektor Nacionalnoi ekonomiky derzhavy [Digital economy as a separate sector of the national economy of the state]. *Naukovyj visnyk Uzhgorodskogo nacionalnogo universytetu*, no. 27(2), pp. 92-97. DOI: <https://doi.org/10.32782/2413-9971/2019-27-38> (accessed: June 11, 2025).
4. Kasianenko I. A. and Hrinko I. M. (2022). Realizatsiia stratehii rozvytku tsyfrovizatsii ekonomiky Ukrainy v umovakh Industrii 4.0: mizhnarodnyj dosvid krain Yes [Implementation of the development strategy of digitalization of the economy of Ukraine in the conditions of Industry 4.0: international experience of the EU countries]. *Ekonomichnyy visnyk NTUU Kyivs'kyj politekhnichnyj instytut*, no. 21, pp. 24-33. DOI: <https://doi.org/10.20535/2307-5651.21.2022.254838> (accessed: June 15, 2025).
5. Kraus K., Kraus N., Shtepa O. (2021). Industriia Kh.0 i industriia 4.0 v umovakh tsyfrovoy transformatsii ta innovatsijnoi stratehii rozvytku natsional'noi ekonomiky [Industry x.0 and industry 4.0 in the conditions of digital transformation and innovative strategy of the development of national economy]. *Efektivna ekonomika*, vol. 5. DOI: <https://doi.org/10.32702/2307-2105-2021.5.91> (in Ukrainian) (accessed: June 15, 2025).
6. Polluveer K., Ratcliff C., Martinello B., De Bono J. (2023). Digital agenda for Europe. Fact Sheets on the European Union. Available at: <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/en/sheet/64/digitalagenda-for-europe> (accessed: June 11, 2025).
7. Steinberg F. (2023). The Next Steps in EU Economic Integration. Center for Strategic & International Studies. Available at: <https://www.csis.org/analysis/next-steps-eu-economic-integration> (accessed May 10, 2025).
8. Vocean C.G., Vrzar A.A. (2023). EU countries' digital transformation, economic performance, and sustainability analysis. *Humanit Soc Sci Commun*, vol. 10, article 875. DOI: <https://doi.org/10.1057/s41599-023-02415-1> (accessed: May 10, 2025).
9. Shapoval N., Fedosejenko M., Grybanovskiy O., Tereshhenko O. (2022). Policy Paper: Povojenne vidnovlennja Ukrainy. Novi rynky ta cyfrovi rishennja. KSE Institute, GIZ GmbH. Available at: <https://kse.ua/wp-content/uploads/2022/09/Digital-instruments-in-Ukrainian-recovery.pdf> (accessed: June 15, 2025).
10. Oliynyk D.I. (2021). Shhodo vymirjuvannja procesiv cyfrovizatsii v konteksti cilej ekonomichnogo vidnovlennja. Nacionalnyj instytut strategichnyh doslidzhen. Available at: <https://niss.gov.ua/sites/default/files/2021-08/tsyfrovizatsiya1.pdf> (accessed: May 11, 2025).